E-ISSN: 1304 – 8899

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Cukurova University Institute of Social Sciences

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

Journal of Cukurova University Institute of Social Sciences

Cumhuriyetimiz 100 Yaşında
Özel Sayısı

Cilt/ Vol: 32	Sayı/ No: 3	Yıl/ Year: 2023

Çukurova Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Journal of Çukurova University Institute of Social Sciences
Sahibi / Owner
ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü adına Enstitü
Müdürü Prof. Dr. Serap ÇABUK
Editörler / Board of Editors
Prof. Dr. Nuran ÖZTÜRK Çukurova Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, (Baş Editör)
Prof. C. Hakan ÇUHADAR Çukurova Üniversitesi, Devlet Konservatuarı
Prof. Dr. Kenan LOPCU Çukurova Üniversitesi, İİBF, Ekonometri
Prof. Dr. Haşim AKÇA Çukurova Üniversitesi, İİBF, Maliye
Prof. Dr. Engin ÇETİN Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Prof. Dr. F. Engin ALPAT Çukurova Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi
Prof. Dr. Sadık Erol ER Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar
Prof. Dr. Ebru ÖZGÜR GÜLER, Çukurova Üniversitesi, İİBF, Ekonometri
Doç. Dr. Aydın ÇAM Çukurova Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik
Doç. Dr. Ayten Pınar BAL Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Doç. Dr. Birsel AYBEK Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Doç. Dr. Fehime Yeşim GÜRANİ Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi
Doç. Dr. Mustafa YAŞAR Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim
Doç. Dr. Marella BODUR ÜN Çukurova Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
Doç. Dr. Fatma Şahin Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji
Doç. Dr. Bekir Tahir TAHİROĞLU Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Nurcihan ÖZDOĞAN Çukurova Üniversitesi, Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Ebru KAYA Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Dil Editörleri
Dr. Öğr. Üyesi Adnan BİÇER, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İngilizce
Dr. Öğr. Üyesi Nihat Yavuz, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Almanca
İstatistik Editörü
Prof. Dr. Ebru ÖZGÜR GÜLER, Çukurova Üniversitesi, İİBF, Ekonometri
Danışma Kurulu / Advisory Board
Prof. Dr. Abdullatif ACARLIOĞLU, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Gül DURMUŞOĞLU KÖSE, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Marcel ERDAL, Johann Wolfgang Goethe-University
Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Barbara KELLNER-HEĞNKEL, Freie University Berlin
Prof. Dr. Yunus KİSHALI, Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Tamer KOÇEL, İstanbul Kültür Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet ÜNAL, University München-Çukurova Üniversitesi
Prof. Dr. Birol YEŞİLADA, Portland State University
Prof. Dr. Ali YILDIRIM, Ortadoğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Todd Alan PRICE, National Louis University
Prof. Dr. Andreas SCHACHNER, Deutsches Archäologisches Institut
Prof. Dr. Dilek ZAMANTILI NAYIR, Marmara Üniversitesi
Editör Yardımcıları / Assistant Editor's
Doç. Dr. Üyesi Bekir Tahir TAHİROĞLU- Prof. Dr. Ebru ÖZGÜR GÜLER
Sekreterya
Doç. Dr. Bilge KARGA GÖLLÜ, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Dizgi-Mizanpaj / Typesetter-Son Okuyucu / Proofreader
Arş. Gör. Abdil ARIK Çukurova Üniversitesi, İİBF, İşletme- Arş. Gör. Esin AL Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak.
Copyright©Ekim 2011
Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Tüm hakları mahfuzdur.
Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi yılda en az 2 kez yayımlanan hakemli bir dergidir. Dergide yayımlanan makalelerin dil ve bilim sorumluluğu yazara aittir. Makaleler kaynak gösterilmeden kullanılamaz. Elektronik veya mekanik yöntemlerle (fotokopi dâhil) herhangi biçimde basılamaz ve / veya çoğaltılamaz. Dergimiz 2003-2013 yılları arasında ve 2018 yılı ilk sayısından itibaren Tübitak Ulakbim TR Dizinde taranmaktadır.

İÇİNDEKİLER

1	Arş. Gör. Buse ERTAN Prof. Dr. Azmi YALÇIN	Hizmetkâr Liderlik ve Örgütsel Vatandaşlik Davranişi Arasindaki İlişkide Lider-Üye Etkileşiminin Araci Rolü: Kâr Amaci Gütmeyen Kuruluşlarda Bir Araştirma The Mediating Role of Leader Member Exchange in The Impact of Servant Leadership on Organizational Citizenship Behaviour: A Research in Non-Profit Organizations	1-19
2	Doç. Dr. Atakan AKÇAY Arş. Gör. Dr. İlkay Aklan	Kırsalın Öyküsü: Geç Demir Çağı'nda Ovaören The Story of Rural: Ovaören in The Late Iron Age	20-41
3	Nur ÖZDEMİR	Bir Sosyal Kontrol Aracı Olarak Din ve Yeni Medya Religion and New Media As a Tool of Social Control	42-50
4	Dr. Öğr. Üyesi H. Ufuk KORKMAZ	Fırsattan Ürüne Giden Yolda Değer Önerisinin Önemi The Importance of Value Proposition on The Road from Opportunity to Product	51-64
5	Doç. Dr. Hünkar GÜLER Dr. Öğr. Üyesi Özkan HAYKIR	Türkiye'de Bütçe Açıklarının Bist-100 Endeksi Üzerindeki Etkisi The Effect of Budget Deficits on Bist-100 Index in Türkiye	65-77
6	Eren AYTUĞ	Mıchel De Certeau'nun "Taktikler Ve Stratejiler" Kavramsallaştırması Bağlamında Sabiha Çimen'in "Hafız: Kuran'ın Muhafızları" Adlı Belgesel Fotoğraf Çalışmasının Değerlendirilmesi Evaluation of Sabiha Çimen's Documentary Photograph Work "Hafiz: Guardians of The Qur'an" In The Context of Michel De Certeau's Conteptions of "Tactics And Strategies"	78-95
7	Didem BAYRAK Doç. Dr. Üzeyir KEMENT Arş. Gör. Seda ErKEKLİ	Ordu Akkuş İlçesinin Gastronomik Kültürüne Yönelik Nitel Bir Araştırma A Qualitative Research on The Gastronomic Culture of Akkuş District in Ordu	96-112
8	Doç. Dr.Pınar GÖKTAŞ Hazar HASEKİOĞLU	Oyunlaştırmanın İşletmeler Üzerinde Etkileri: Toy Cards Örneği Effects 0f Gamıng On Busınesses: Toy Cards Example	113-138

9	Arş. Gör. Hasan Fehmi DEMİRCİ Prof. Dr. Elif DİKMETAŞ YARDAN	Covid-19 Pandemi Sürecinde Uygulanan Yönetim Yaklaşımları Management Approaches Applied in the Covid-19 Pandemic Process	139-151
10	Aydın GÜRBÜZ Emre TATLIYER Dr. Öğr. Üyesi Meltem KILIÇ	Does The Sukuk Issuance in Turkıye Impact on Economıc Growth? Türkiye'deki Sukuk İhraçları Ekonomik Büyümeyi Etkiliyor Mu?	152-166
11	Arş Gör. Şule ERGÜN Prof. Dr. Fatma Meral HALEFOĞLU	İşlevsel Sürdürülebilirliğe Yönelik Koruma Sorunlarının Değerlendirilmesi: Diyarbakır Ziya Gökalp İlkokulu Evaluatıon of Concervatıon Problems Regardıng Functıonal Sustaınabılıty: Dıyarbakır Zıya Gokalp Prımary School	167-183
12	Doç. Dr. Murat BAY Dr. Esra UYAR	Teknolojiye Hazir Bulunuşluğun Müşteri Sadakatine Etkisinde Kontrol İsteğinin Aracilik Rolü The Mediatory Role of Want To Control On The Effect of Technology Readıness on Customer Loyalty	184-202
13	Arş. Gör. Fatma İŞLER Prof. Dr. Zeliha SEÇKİN	Yeşil Girişimcilik: Uluslararası Yayın Kaynaklarının Bibliyometrik Analizi Green Entrepreneurship: A Bibliometric Analysis of International Publication Sources	203-222
14	Arş. Gör. Dr. İrem YENİCELER KORTAK	Gazeteciliğin Lisansüstü Düzeyde İncelenmesi: 2018 – 2023 Yılları Arasında Yazılan Gazetecilik Konulu Tezler Üzerine Bir Araştırma Analysis of Journalism at Graduate Level: A Research on Journalism Theses Written Between 2018 – 2023	223-237
15	Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ÇOBANOĞULLARI	Is The Impact of the Covid-19 Pandemic on The Tax Accrual/Collection Rate? Evidence from Türkiye Covid-19 Salgininin Vergi Tahakkuk/Tahsil Oranina Etkisi Var Mı? Türkiye'den Bir Kanıt	238-245
16	Öğretim Görevlisi Gülşah ŞENOCAK Prof. Dr. Bilge SAYIL ONARAN	İnsani Yardım Barınma Alanında İç Mimarlık: "Shelter Projects" Örnekleri Interior Architecture in The Scope of Humanita "Shelter Projects" Examples	246--264

17	Nihan ÖZDEMİR TÜRKER Doç. Dr. Ayşen ÖZKAN	Erken Cumhuriyet Dönemi'nde (1923-1950) Oturma Mobilyası Üslupları Material Culture fo The Early Republican Period (1923-1950): Seating Furniture Styles	265-280
18	Doç. Dr. Mehmet Halil ERZEN Doç. Dr. Ruken KARADUMAN	Bir Kendini Bulma ve Varoluşunu Gerçekleştirme Yolculuğu: Lâmi'î Çelebi'nin Vâmik U Azrâ Mesnevisi A Journey of Finding Yourself And Realizing Your Existence: Lami'i Çelebi's Vamik u Azra Masnawi	281-295
19	Dr. Öğr. Üyesi Bedri Aydoğan	Memleket Edebiyatı Ve Anadolu Şairi Faruk Nafiz Çamlıbel National Literature And Anatolian Poet Faruk Nafiz Camlibel	296-307

Makalelerin sıralaması sisteme giriş ve kabul tarihleri esas alınarak oluşturulmuştur.
The order of the articles is based on the date of entry and acceptance into the system.

Dergimizin bu sayısına gönderilen makaleleri değerlendiren hakemlerimize teşekkürlerimizi sunarız.

We gratefully acknowledge the referees who kindly helped us evaluate the articles sent for the current issue of our journal.

ÖN SÖZ

Üniversitelerimizde lisansüstü eğitim ve öğretimin yürütüldüğü enstitülerimiz bilimsel ve sanatsal bilginin üretildiği kurumlardır. Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde kurulan Cumhuriyetimizin 100. yaşını, Çukurova Üniversitesinin 50. yaşını, Sosyal Bilimler Enstitüsünün 41. yaşını kutladığımız bu yılda üniversitemiz ve enstitümüzün yüz akı sayılabilecek dergimizin, Cumhuriyetin 100. Yılına ithafen hazırlanan Özel Sayısının yayımlanmasından duyduğum gururu burada paylaşmak istiyorum. Lisansüstü eğitim ve öğretimde üretilen bilginin okuyucuları ile buluştuğu Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sosyal bilimler alanında özgün bilimsel ve sanatsal bilgiyi okuyucularına ulaştırmayı hedefleyen ve özveri ile çalışarak yayıma hazırlayan bir ekibin eseridir. Bu vesile ile editörümüz Prof. Dr. Nuran ÖZTÜRK'e, titiz çalışması ile yayın kulumuza, yayıma hazırlayan teknik ekibimize ve alan editörlüğü görevini üstlenen kıymetli hocalarımıza sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu özel sayıda özgün çalışmaları ile bilim ve sanata katkı sunan yazarlarımıza ayrıca teşekkür eder, Cumhuriyetin aydınlattığı yolda ilerlemelerini temenni ederim.

Prof. Dr. Serap ÇABUK

ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

SUNUŞ

Cumhuriyet'imizin 100. Yılına Özel *Cumhuriyetimiz 100 Yaşında* sayısı için dergimizin ilanı ile başlatılan süreç, yılın son günlerinde tamamlanmış oldu. 2023 yılı yurdumuza ve milletimize, bir taraftan deprem, sel gibi felaketleri yaşattı, diğer taraftan ise tarihimizde 29 Ekim 1923'te ilan edilen Cumhuriyet'imizin 100. yılını idrak etmiş olmanın sevinci, gururu ve yarınlara dair umudunu tazeletti. Şüphesiz bu tarihi idrak, Cumhuriyetin fazilet olduğunu düşünenlerde geleceğe başı dik biçimde yürümenin itici gücü oldu. Bu güçten ilhamla Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi yayın kurulu yılın anısına özel bir sayı çıkarmaya karar verdi ve buna ilişkin çağrı yaptı. Bu çağrımıza karşılık veren değerli yazarlarımız, 19 makale ile özel sayımıza katkıda bulundular. *Cumhuriyetimiz 100 Yaşında* başlıklı bu sayı için gönderilmiş makalelerden bir kısmı hakem süreci tamamlanamadığı için maalesef bu sayıya dâhil edilemedi. Nihayetinde çok istememize rağmen ilanımızda da belirtildiği üzere 5 Aralık 2023'e kadar gelen yazıların sayıya dâhil edilmesi hakem süreçlerinin olumlu sonuçlanmasına bağlı idi. Teveccüh göstererek makalelerini bize emanet eden değerli yazarlarımızın bu sayıya yetişmemiş olsa da işlemi devam eden makalelerinin muhtemelen ilgili süreci olumlu sonuçlanacaktır. Böyle olması hâlinde derginin Nisan sayısı jeneriğinde Cumhuriyet özel sayısına gönderildiklerini ifade eden bir açıklama ile belirtilecektir.

Derginin bu sayısındaki toplam 19 makalenin biri derleme, diğerleri ise araştırma makalesidir. Bunlardan "*Does The Sukuk Issuance In Turkıye Impact On Economıc Growth?"* ve "*Is The Impact of the Covid-19 Pandemic on The Tax Accrual/Collection Rate? Evidence from Türkiye"* adlı iki makale İngilizcedir. Makalelerin konuları bakımından dağılımı ise şöyledir: İktisadi idari bilimler alanında pazarlama, ekonometri, maliye gibi konulardan 9 adet makale bulunmaktadır. Mimarlık ve tasarım alanından 3; İletişim alanından fotoğrafçılık ve gazetecilik konularında 2; yeni ve eski Türk edebiyatı konularında 2; Sosyoloji alanında 2 ve son olarak da Arkeoloji alanında 1 makale bulunmaktadır. Böylelikle araştırmacıların istifadesine sunulmuş ve Cumhuriyetimize ithaf edilmiş toplam 307 sayfalık bir sayı meydana getirilmiştir.

Bu sayıya katkı sağlayan yazarlarımıza, hakemlerimize, yayın kurulumuza çok teşekkür ediyorum. Ayrıca dergimize uzun zamandır emek veren ve hâlihazırda sekreterlik görevi ile desteklemeye devam eden Doç. Dr. Bilge KARGA GÖLLÜ'ye; yine uzun zamandır katkılarını fedakârca sürdüren dil editörümüz Dr. Öğr. Üyesi Adnan BİÇER'e; makalelerin sayfa düzenini gerçekleştiren Arş. Gör. Abdil ARIK'a; dergi ekibimize bu sayıda katılan ve son okuma görevini yürüten Arş. Gör. Esin AL'a; istatistik editörlüğü ve alan editörlüğünün yanı sıra bu sayıdan itibaren editör yardımcılığı görevini üstlenen Prof. Dr. Ebru ÖZGÜR GÜLER'e ve yine editör yardımcısı Doç. Dr. Bekir Tahir TAHİROĞLU'ya şükranlarımı bildirmek isterim. Devamında ise burada teker teker ismini sayamayacağım diğer kıymetli alan editörlerimize teşekkür ediyorum. Alan editörlüğü yanında derginin resmî yazışmalarında önemli destek

sağlayan Enstitümüz müdür yardımcılarından Doç. Dr. Fehime Yeşim GÜRANİ'ye; son olarak da editörlük yetkisi konusunda desteğini sürekli hissettiğim saygıdeğer müdürümüz Prof. Dr. Serap ÇABUK'a teşekkürlerimi arz ederim.
Böylelikle düzenli olarak yılda iki sayı çıkan Dergimiz bu yılki periyodik sayılarının yanına Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yılına özel *Cumhuriyetimiz 100 Yaşında* başlıklı bir sayı daha ekledi.

Dergimizin bu sayısının Cumhuriyet'imizin kurucusu Gâzi Mustafa Kemal Atatürk'ü saygı ve minnetle anmaya vesile olması ve onun da işaret ettiği üzere FİKRİ HÜR, VİCDANI HÜR, İRFANI HÜR KUŞAKLARIN MİMARLARI olacak eğitim kurumlarımızın güçlenmesi bakımından buralarda üretilen bilimsel bilgiyi aktaracak olan dergilerimize ve dergiciliğimize destek sağlaması dileğiyle sözlerimi burada tamamlıyorum.

Prof. Dr. Nuran ÖZTÜRK
Editör

.

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Yıl: 2023 Cilt: 32 No:3 Sayfa: 20-41
https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil

KIRSALIN ÖYKÜSÜ: GEÇ DEMİR ÇAĞI'NDA OVAÖREN

İlkay AKLAN[1], Atakan AKÇAY[2]

Makale Bilgisi

DOI: 10.35379/cusosbil.1314623

Makale Geçmişi:
Geliş 14.06.2023
Kabul 05.10.2023

Anahtar Kelimeler:
Geç Demir Çağı,
Orta Anadolu,
Ovaören,
Mimari,
Seramik.

ÖZ

Bu çalışmada Orta Anadolu Bölgesi'nin Kapadokya bölümünde, Nevşehir il sınırları içerisinde yer alan Ovaören-Yassıhöyük'te tespit edilen Geç Demir Çağı tabakasının özellikle mimari gelenekleri üzerinden bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Geç Tunç Çağı ve Orta Demir Çağı'nda kentsel özellikleri barındıran unsurları ile öne çıkan yerleşimde çalışmalar 2007 yılında başlamış ve halen devam etmektedir. Bu dönemlerin aksine, şu ana kadar üç ana mimari ve alt evreleri ile tespit edilen Geç Demir Çağı tabakasından elde edilen veriler ise Ovaören'in Pers/Akamenid siyasi egemenliğinin yaşandığı dönemde kırsal karakterli bir merkeze dönüştüğünü göstermektedir. Bölgede verimli tarım arazilerine hâkim alanlarda kurulan yerleşmelerin seramik, mimari ve küçük buluntular özelinde benzer özellikler gösterdiği bilinmekle birlikte, Ovaören Geç Demir Çağı tabakasında tespit edilen yapı katları, yerleşimin söz konusu süreç içerisinde bir takım değişiklikler geçirdiğini açığa çıkarmıştır. Bu kapsamda kazı çalışmaları sırasında tespit edilen veriler, bölge merkezleri ile karşılaştırılarak detaylı olarak incelenmiş ve Geç Demir Çağı tabakasında gün ışığına çıkarılan mimari geleneklerin değişimi kronolojik olarak sunulmuştur.

THE STORY OF RURAL: OVAÖREN IN THE LATE IRON AGE

Article Info

DOI: 10.35379/cusosbil.1314623

Article History:
Received 14.06.2023
Accepted 05.10.2023

Keywords:
Late Iron Age,
Central Anatolia,
Ovaören,
Architecture,
Ceramic.

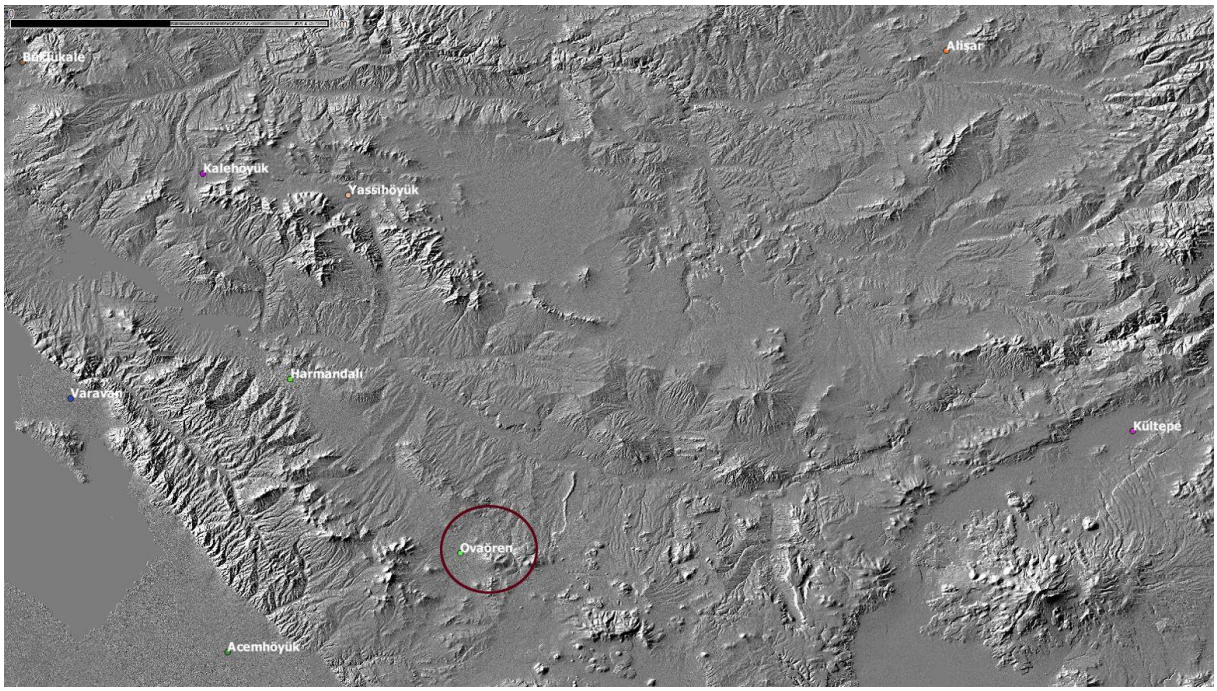
ABSTRACT

In this study, it is aimed to make an evaluation especially the architectural traditions of the Late Iron Age layer discovered in Ovaören-Yassıhöyük, located within the borders of Nevşehir province, in the Cappadocia region of Central Anatolia. Excavations started in 2007 and are still continuing in the settlement, which stands out with its urban features in the Late Bronze Age and Middle Iron Age. Contrary to these periods, the data obtained from the Late Iron Age layer, which has been determined with three main architectural and sub-phases until now, shows that Ovaören turned into a rural center during the period of Persian/Akamenid political domination. Although it is known that the settlements established in regions with fertile agricultural lands in the area show similar characteristics in terms of ceramics, architecture and small finds, the building levels found in the Late Iron Age layer of Ovaören revealed that the settlement underwent some changes during this period. In this context, the excavation data were examined in detail by comparing them with the regional centers, and the change of the architectural traditions unearthed in the Late Iron Age layer was presented chronologically.

[1] Arş. Gör. Dr., Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, iaklan@cu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8817-8895
[2] Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, atakan.akcay@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5190-4227
Alıntılamak için/Cite as: Aklan, İ. ve Akçay, A. (2023), Kırsalın öyküsü: geç demir çağı'nda ovaören, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 32 (3), 20-41

GİRİŞ

Orta Anadolu Bölgesi'nin güneyinde, jeolojik zenginliğe ve çeşitliliğe sahip Kapadokya Bölümü'nde yer alan Ovaören, Nevşehir ili Gülşehir ilçesine bağlı aynı isimli köyün 2,5 km. güneyinde yer almaktadır. Bölgenin batısında yer alan Hasan Dağı ile doğusunda yükselen Erciyes Dağı'ndan oluşan ve yaklaşık 250-300 km'lik hat boyunca uzanan Kapadokya Volkanik Alanı'nın kuzey sınırında bulunan yerleşme, bu jeolojik zenginliğin bir sonucu olarak verimli tarım arazilerine sahip Göstesin Ovası'nda konumlanmaktadır. Batıda Ekecik Dağı, doğuda ise Karadağ ile sınırlanan, Aksaray-Ortaköy, Nevşehir-Gülşehir ve Acıgöl arasındaki doğal boğazı kontrol eden Ovaören, çevre yerleşimler arasında coğrafi konumu ile öne çıkmaktadır **(Res. 1)**. Ovaören Arkeolojik Yerleşim Alanı tanımlaması ile arkeolojik bir bütünlüğü temsil eden yerleşme, batıda Topakhöyük ve Teras Alanı, doğuda ise bu birimlere 350 m. mesafedeki Yassıhöyük'ten oluşmaktadır (Şenyurt ve diğerleri, 2020).

Resim 1. Ovaören ve Kapadokya Volkanik Alanı

Yerleşme ilk olarak 1996 yılında, İç Anadolu Bölgesi yüzey araştırmaları kapsamındaki çalışmalar sırasında tespit edilmiştir (Omura, 1998). Ovaören'e dair kapsamlı araştırmalar ise 1997 yılında Nevşehir ili yüzey araştırmalarında, S. Y. Şenyurt başkanlığındaki bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir. Söz konusu araştırmalar sırasında Yassıhöyük, Topakhöyük ve Teras Alanı'nın yanı sıra Ovaören köyü civarında bulunan Filik Öreni, Ovaören Yeraltı Şehri ve Ovaören Devedamı Kayalığı gibi arkeolojik dokuyu zenginleştiren alanlar da incelenmiştir (Şenyurt, 1999).

Ovaören'de (Res. 2) 2007 yılı itibari ile başlayan ve günümüzde de sürdürülen çalışmalar Topakhöyük, Teras Alanı ve Yassıhöyük'ün kronolojik olarak birbirini tamamlar nitelikte alanlar olduğunu ortaya koymakla birlikte, Topakhöyük ve Teras Alanı'nda Erken ve Orta Tunç Çağı tabakaları, Yassıhöyük'te ise Geç Tunç Çağı ve Demir Çağı tabakaları açığa çıkarılmıştır (Şenyurt ve diğerleri, 2019). Söz konusu üç sektör arasında en erken tabakalar, yerleşimin batısında yer alan, 110 m. çapında ve 15 m. yüksekliğe sahip Topakhöyük ve hemen güneyindeki 500x600 metrelik alanı kaplayan Teras Alanı'nda tespit edilmiştir. Geç Kalkolitik Dönemin sonları ile Erken Tunç Çağı'nın başlarından itibaren ve Orta Tunç Çağı'nın erken safhalarına kadar devam eden bir kültür dolgusuna sahip Topakhöyük'ün yanı sıra Teras Alanı'nda açığa çıkarılan kültür tabakaları da Topakhöyük ile uyumlu bir kronolojik gelişim göstermektedir. Erken ve Orta Tunç Çağı'nda, Kültepe ve Acemhöyük gibi dönemin iki önemli merkezi dışında, Kırşehir-Yassıhöyük, Kalehöyük, Büklükale, Aksaray Harmandalı ve Varavan gibi önemli merkezleri birbirine bağlayan yol güzergâhları üzerinde yer alan Ovaören'de (Topakhöyük ve Teras Alanı) şu ana

kadar gerçekleştirilen çalışmalarda, Orta Tunç Çağı tabakası ardından, Erken Tunç III dönemi (M.Ö. 2400-2000) mimari tabakaları daha yoğun olarak tespit edilmiştir (Şenyurt ve Akçay, 2018a).

Resim 2. Ovaören Arkeolojik Yerleşim Alanı

Topakhöyük ve Teras Alanı'nda Orta Tunç Çağı'na tarihlendirilen 1. mimari tabaka, madencilik faaliyetlerine işaret eden açık işlik alanları ve avlularda yer alan tandır ve silolar ile temsil edilmektedir. Söz konusu Orta Tunç Çağı tabakasının hemen altında, zaman zaman bu tabakanın tahrip ettiği ETÇ III tabakasında (2. mimari tabaka) ise ortak duvarı kullanan, sundurmalı yapılar ve bu yapıların arkasındaki muhtemel bağımsız depolama alanları açığa çıkarılmıştır. Girişleri net olarak belirlenen mekânlar içerisinde trapezoidal yapı, plan özelinde diğer mekânlardan ayrılmakla birlikte, söz konusu tabakada da tespit edilen dikme çukurları, basit ateş alanlarının varlığına ve açık avlulara işaret etmektedir (Aklan, 2022). Yaklaşık 30 hektarlık bir alana yayılan Topakhöyük ve Teras Alanı (Şenyurt ve diğerleri, 2014), Asur Ticaret Kolonileri Dönemi içerisinde terk edilmiş ve bu tarihten itibaren, söz konusu alanın doğusunda yer alan Yassıhöyük'te başlayan yerleşim tarihi Roma Dönemi sonlarına kadar devam etmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Ovaören Demir Çağı Tabakalanması

Tabaka	**Dönem**	**Yaklaşık Tarihler (MÖ)**
2a-2b	Geç Demir	450-330
3		550-450
4a-4b	Orta Demir	700-550
5		800-700
6		950-800
7-8	Erken Demir	1180-950

Ovaören-Yassihöyük

2007-2019 yılları arasında kazı çalışmalarının yürütüldüğü Yassıhöyük, 475x350 m. boyutları ile Kızılırmak Nehri'nin güneyindeki büyük boyutlu höyüklerden biridir (Res. 3). Yaklaşık 17 hektarlık alana yayılan yerleşimdeki en erken tarihli buluntular, henüz mimari tabakaları tespit edilememiş olmakla birlikte ETÇ III dönemine aittir (Akçay, 2015). Yassıhöyük'te dört kazı sektöründe (A, B, C, D) yürütülen çalışmalar, yerleşimin Geç Tunç Çağı'nda (M.Ö. 1650-1180) kentsel bir niteliğe kavuştuğunu ortaya koymakla beraber, Hititlerin yeni yerleşim modeli (Schachner, 2010) kapsamında tasarlandığı anlaşılan yerleşme, söz konusu dönemde seramik ve

mimari geleneklerinin (Res. 4) yanı sıra küçük buluntuları ile de Hitit kültürünü yansıtmaktadır (Şenyurt ve Akçay, 2022; Şenyurt ve diğerleri, 2019; Şenyurt ve diğerleri, 2015; Cevher, 2019). Orta Anadolu merkezli Hitit otoritesinin M.Ö. 12. yüzyıl başlarında sona ermesi ile birlikte, bölgedeki diğer merkezler gibi Ovaören'in de bu süreçten etkilendiği anlaşılmaktadır. Nitekim Hitit egemenliğinin bitmesinin ardından yaşanan dönemin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısını yansıtan veri ve kalıntılar, bölge genelinde keskin bir değişim yaşandığına işaret etmektedir. Bu sebeple, uzun bir zaman diliminde Hitit kültürü ve geleneklerini benimsemiş olan (Yakar, 1993) diğer Hitit merkezleri gibi Ovaören de, söz konusu süreçten önemli ölçüde etkilenmiştir.

Resim 3. Ovaören/Yassıhöyük

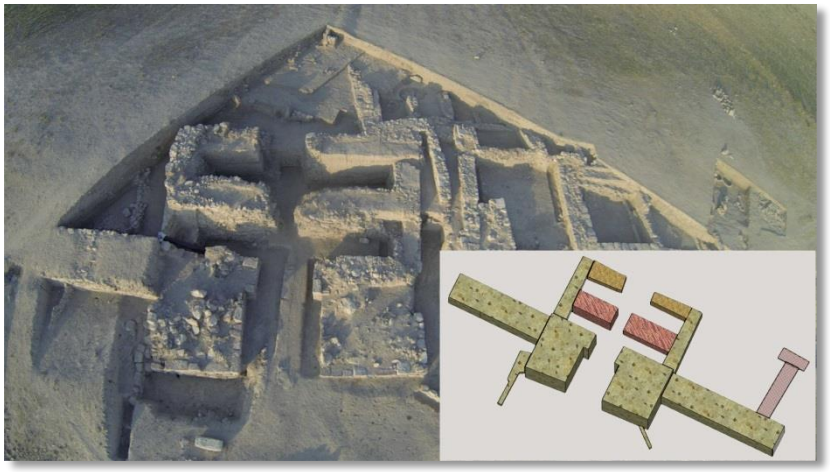

Resim 4. Hitit Dönemi Surları

Erken Demir Çağı'nda, Hitit geleneklerinden farklı olarak kırsal bir kimliğe bürünen Ovaören, su kaynaklarına yakın konumu nedeni ile terk edilmemiş ve hayvancılığı benimseyen küçük bir topluluk tarafından mevsimsel olarak yerleşim görmüştür. Höyükte sınırlı bir alanda açığa çıkarılan iki mimari evreli Erken Demir Çağı tabakası

(YH 8-7) için seramik gelenekleri üzerinden yapılan karşılaştırmalar ile C14 verileri ışığında, M.Ö. 11. yüzyıl başlarından 10. yüzyıl ortalarına kadar devam eden tarihler öne çıkmaktadır. Zayıf taş temele sahip kerpiç duvarlardan oluşan barınakların buluntudan yoksun olmasının yanı sıra, koruma ve saklama işlevine yönelik çok sayıda küçük silo ve çukur, yerleşimin Erken Demir Çağı'nda kırsal bir görünüme sahip olduğunu gösteren unsurların başında gelmektedir (Şenyurt ve diğerleri, 2023).

Bölgede politik organizasyonun tekrar görüldüğü Orta Demir Çağı'nda, Tabal Ülkesi sınırları içerisinde bulunan Ovaören (Şenyurt, 2010; Akçay, 2014), Erken Demir Çağı'ndaki yapısının aksine, M.Ö. 10. yüzyıl ile M.Ö. 7. yüzyıl arasındaki süreçte (YH 6-4), Hitit döneminde görülen kentsel dokuya tekrar kavuşmuştur. Bu dönemde en geniş sınırlarına ulaşan yerleşimi çeviren savunma sistemi ve iyi korunmuş durumda açığa çıkarılan anıtsal şehir kapısı, kentsel dokunun en büyük göstergesidir (Şenyurt ve diğerleri, 2016). Ovaören'de tespit edilen savunma sistemi, 4 m. genişliğinde ve 7 m. yüksekliğe sahip, taş temel üzeri kerpiç duvarlardan ve kentin güneybatısında yer alan 18 m. genişliğindeki anıtsal girişten oluşmaktadır (Res. 5 ve 6). Söz konusu 1250 m. uzunluğa sahip savunma sisteminin yaklaşık 750 metrelik bölümü yığma toprak set şeklinde yapılmıştır (Şenyurt ve diğerleri, 2023). Bunun yanı sıra Ovaören'in 2,5 km. kuzeybatısında bulunan Göstesin (Şenyurt, 2010) 3,5 km. mesafedeki Suvasa ve yerleşmeye 25 km. uzaklıktaki Topada Luvi Hiyeroglifli yazıtları da (Şenyurt ve Akçay, 2018a), Ovaören'in Tabal coğrafyasındaki önemine işaret etmektedir.

Resim 5. Orta Demir Çağı Kent Kapısı

Resim 6. Orta Demir Çağı Sur Duvarları

Ovaören'de, M.Ö. 10. yüzyıl başlarından itibaren surlu bir kent modeli tercih edilmiş olmasına rağmen, Göstesin Ovası'nda, tarımsal açıdan zengin alanlara sahip yerleşmede açığa çıkarılan mimarinin kırsal bir niteliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır (Aklan, 2022). Konut/işlik, depo ve kült ile ilişkilendirilen yapılarda genellikle bağımsız, dikdörtgen planlı ve tek odalı bir mimari anlayış benimsenmiştir. Söz konusu mekânların içinde taştan veya kerpiçten yapılmış sekiler ise en sık karşılaşılan yapı içi unsurlardandır. Mimarinin yanı sıra bölgede Orta Demir Çağı boyalı seramik geleneğine (Alişar-4) ait çok sayıda örnek, yerleşimin 3 mimari evreli Orta Demir Çağı tabakasında ele geçmiştir. Ovaören-Yassıhöyük'te Alişar-4 seramik geleneğinin en yoğun grubunu boyasız örnekler oluşturmakla birlikte, boyalı seramikler içerisindeki en yoğun grup, geometrik bezemeli örnekler ile temsil edilmektedir. Boyalı seramikler içerisindeki hayvan motifli seramiklerin en önemli gruplarının başında ise geyik figürlü örnekler gelmektedir (Şek. 1) (Şenyurt ve diğerleri, 2019). Ovaören-Yassıhöyük geyik motifli seramiklerinin, kazı tabakalanmasına bağlı tarihlendirmeleri ve benzer örnekler üzerinden kurulan ilişkiler, geyik figürlü seramik geleneğinin daha çok M.Ö. 9-7. yüzyıl aralığında yoğunluk gösterdiğini yansıtmaktadır. Ovaören-Yassıhöyük'ün YH 6-5. tabakalarından örnekleri bilinen bu geleneğin, YH 4. tabakanın erken aşamalarında çok az örnekle temsil edilmiş olması, Geç Hitit/Tabal kültürel egemenlik döneminin çözülmeye başladığı, Kimmer ve İskit baskısının görüldüğü süreçte, Alişar-4 seramik geleneğinde de bir kültürel gerilemenin yaşandığını, hatta geleneğin sona ermeye başladığını göstermektedir (Şenyurt ve diğerleri, 2019)

Geç Hitit Dönemi'nin sonlanmasının ardından, özellikle MÖ 7. yüzyılda, bölgede gerçekleşen Kimmer-İskit ve akabinde Lidya-Med gibi güç unsurlarının getirdiği siyasi istikrarsızlık sürecinden etkilenen Ovaören, Geç Demir Çağı ile birlikte (M.Ö. 550 sonrası) savunma sistemine ihtiyaç duymayan, yoğun nüfuslu bir yerleşime dönüşmüştür (Şenyurt ve Akçay, 2018b).

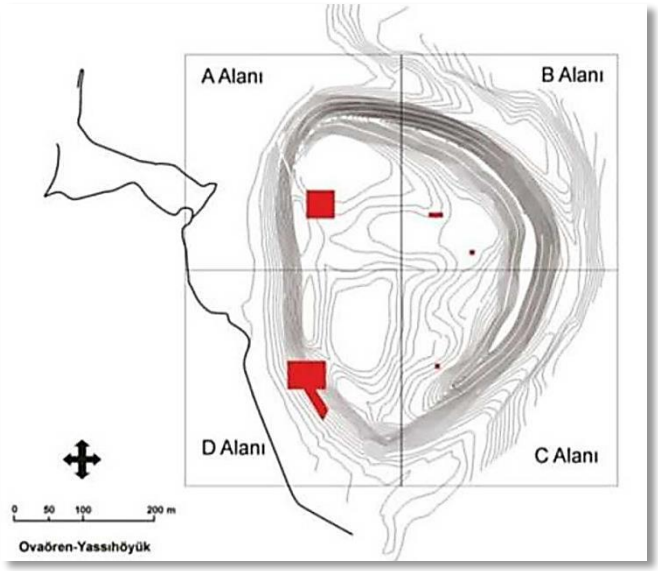

Şekil 1. Geyik Figürlü Seramik Örnekleri

Geç Demir Çağı'nda Ovaören-Yassıhöyük

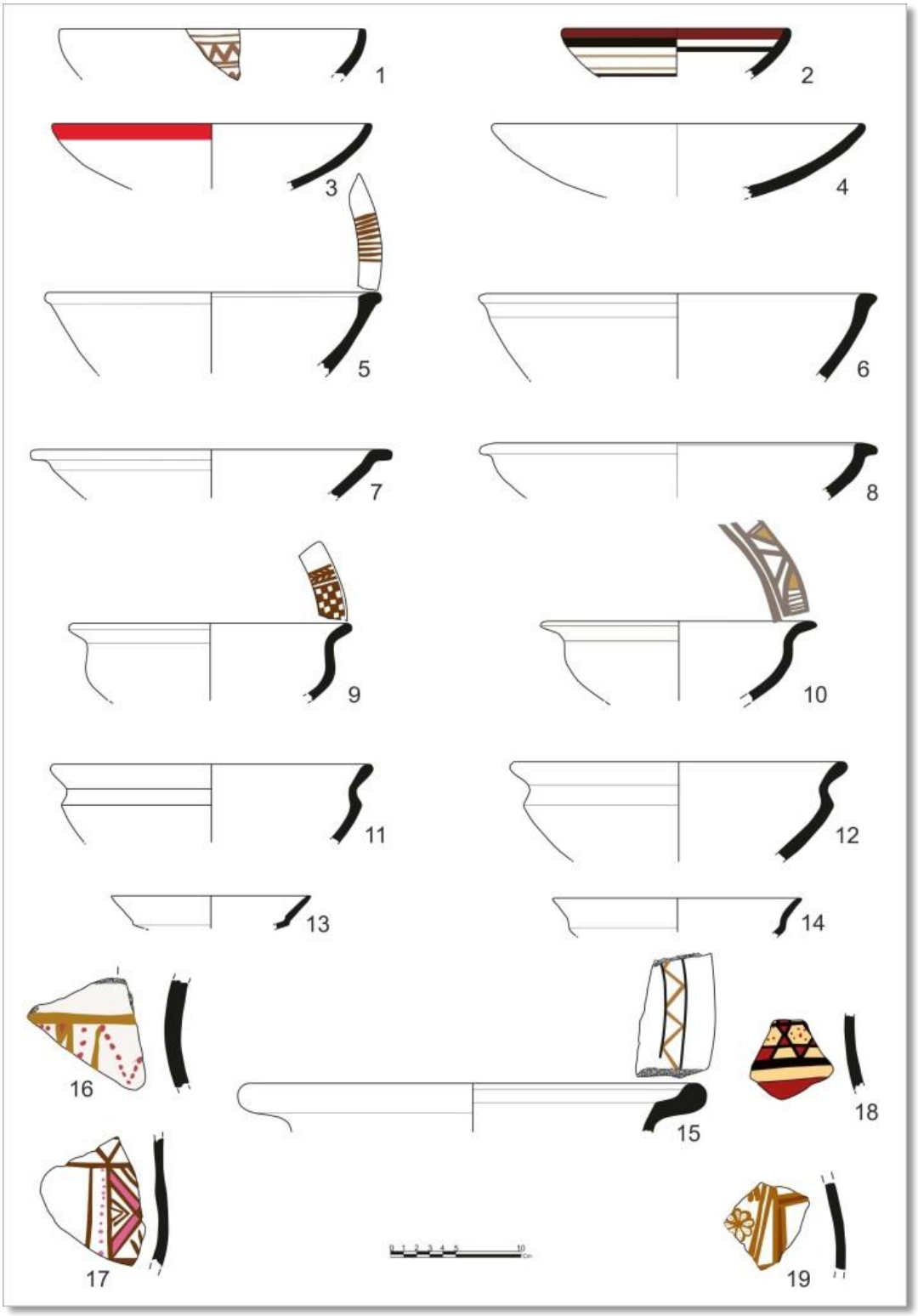
Geç Demir Çağı'nda (M.Ö. 550-330) Akamenid/Pers siyasi egemenliğinde, Pers kralı II. Kyros tarafından yönetimine Artabatas'ın atandığı Kapadokya Satraplığı (Kaya, 2018) sınırları içerisinde yer alan Yassıhöyük, bölgedeki pek çok kırsal merkezden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, Ovaören-Yassıhöyük'te dört birime ayrılan yerleşmenin, A, B ve D sektörlerinin tümünde Geç Demir Çağı tabakaları mimari unsurları ile açığa çıkarılmış olup, söz konusu sektörlerden A ve B alanları iyi korunmuş tabakaları ile daha net bir tablo sunmaktadır (Şek. 2) (Şenyurt ve Akçay, 2018b). Söz konusu iki sektörün yanı sıra höyüğün batısında yer alan D alanında, Orta Demir Çağı boyunca kullanım görmüş olan sur sisteminin bu dönemde kullanılmaması, Ovaören'in Geç Demir Çağı itibari ile korunmaya ihtiyaç duymayan ve tarımsal niteliği ile öne

çıkan bir yerleşmeye dönüştüğünü kanıtlar niteliktedir. Nitekim A ve B alanlarında açığa çıkarılan konut, işlik, mutfak ve depolamaya yönelik yapılar da yerleşmenin kırsal karakterine ışık tutmaktadır.

Şekil 2. Ovaören/Yassıhöyük Sektörleri

Ovaören'in en yoğun araştırılıp, geniş alanlarda kazılan ve bunun sonucunda en fazla veriyi barındıran Geç Demir Çağı tabakası, höyükte 3 mimari evre ile temsil edilmektedir. A, B ve D sektörlerinde tespit edilen söz konusu döneme ait kültür dolgusu yaklaşık 1,60 m. olup, sektörler arasında topografyaya göre değişim göstermektedir (Şenyurt ve diğerleri, 2015; Aklan, 2022). Höyükte, Geç Demir Çağı tabakası özelinde yapı katları ile bir ayrıştırma yapılmış olmasına rağmen, seramik ve küçük buluntular açısından önemli bir farklılaşmanın olmadığı anlaşılmaktadır. Ovaören'in YH 3 ve YH 2 yapı katlarına ait seramik buluntuları, bölgenin Geç Demir Çağı seramik kültüründen iyi bilinen polikrom boyalı örneklerin yanı sıra, kaba nitelikli mutfak kapları, günlük kullanım kapları ve büyük boyutlu depolama küplerini içermektedir. Söz konusu kaba mallar, nitelikli hamur ve yüzey özelliklerine sahip örneklere oranla yoğunluk göstermektedir (Şenyurt ve diğerleri, 2020; Şenyurt ve diğerleri, 2014). Açık kap tipleri içerisinde, basit yuvarlak ağız kenarlı tabak ve çanaklar **(Şek. 3: 1-4)** en yoğun grubu oluşturmaktadır. Dışa çekik ağız kenarlı çanaklardan (Şek. 3: 5-8) bazılarının ağızları üzerinde, kalın çizgisel boya bezeme görülmekle birlikte, ağız üzerinde geometrik bezemelerin daha sık kullanıldığı tipler **(Şek. 3: 9-10)** genellikle S profilli çanak tipleridir. Bu formların yanı sıra omurgalı çanak tipleri de Ovaören Geç Demir Çağı tabakasında yoğun olarak ele geçmektedir (Şek. 3: 11-12) (Şenyurt ve diğerleri, 2020).

Şekil 3. Ovaören Geç Demir Çağı Seramik Örnekleri

Orta Anadolu seramik repertuarı içerisinde yoğun olarak kullanım gören kap formlarından biri olan kraterlerin de Ovaören'de çok sayıda örneği ele geçmiştir. Yerleşmede Geç Demir Çağı'na tarihlenen krater örnekleri, çoğunlukla ağız üzerinde kapak oturtmaya yarayan, geniş oluklu ve oluk içerisinde boya bezemeli örnekler ile temsil edilmektedir (Şek. 3: 15). Bezeme repertuarı içinde ise noktalar, üçgenler, rozet ve geometrik motifler ile düzensiz çizgisel bezemeler yoğunlaşmaktadır (Şek. 3: 16-19, Res. 7) (Şenyurt ve diğerleri, 2020). Orta Demir Çağı'nın hayvansal figürlü, özellikle geyik motifli seramiklerinin bu tabakada hiçbir örneğine rastlanmamış olmakla birlikte, Geç Demir Çağı ve Orta Demir Çağı seramiklerinde bazı geometrik bezeme unsurları ve kap tipleri açısından devamlılık açık bir şekilde görülebilmektedir. Bunun yanı sıra, söz konusu dönem seramik repertuarı içerisindeki metop alanı paralel bantlar ile çevrelenmiş, krem astar üzerine çok renkli, hayvan figürlü ve ışın demeti motifli seramiklerin (Res. 8) bu döneme ait benzerleri Maşathöyük, Oluz Höyük, Kınık Höyük ve Kültepe gibi yerleşimlerin Geç Demir Çağı tabakalarından da bilinmektedir (Şenyurt ve diğerleri, 2018). Yukarıda belirtilen seramik formları dışında, Ovaören'de Geç Demir Çağı'nın başlarına tarihlenen YH 3 yapı katından itibaren görülmeye başlayan Akamenid kâseleri (Şek. 3: 13-14, Şek. 4), yerleşmenin M.Ö. 6. yüzyıl ortaları itibari ile Akamenid/Pers egemenlik alanında yer aldığını göstermesi açısından önemli bir grubu oluşturmaktadır[3] (Şenyurt ve diğerleri, 2014). Bu örneklere ek olarak genel bir değerlendirme yapıldığında, Kültepe Demir Çağı geç evre seramiği (Özgüç, 1971), Sultanhan Demir Çağı geç dönem seramiği (Emre, 1973), Maşathöyük 2. yapı katı (Özgüç, 1982) ve Gordion 4. tabaka seramikleri (Voigt, 2012) ile Ovaören Geç Demir Çağı seramiğinin yakın paralellikler gösterdiği görülmektedir.

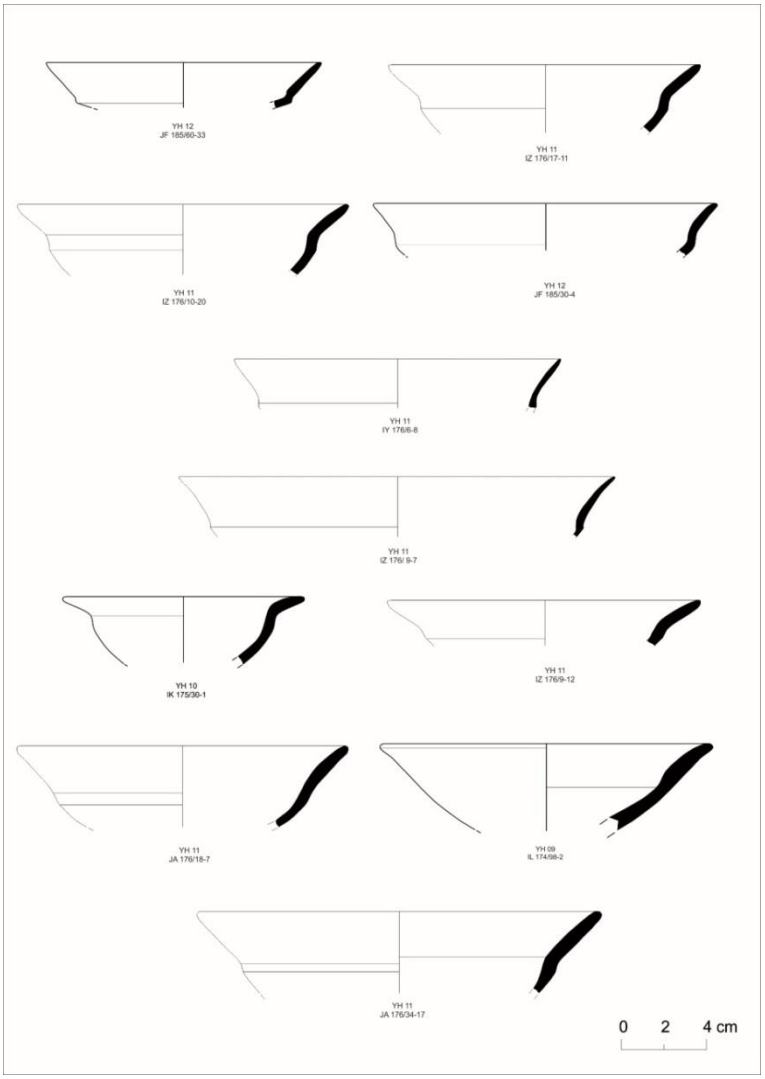

Resim 7. Ovaören Geç Demir Çağı Seramik Bezeme Örnekleri

[3] Ovaören Geç Demir Çağı tabakasında ele geçen Akamenid seramikleri ile ilgili yayın hazırlıkları, farklı bir çalışma konusu olarak devam ettiği için burada ayrıntılara girilmemiştir.

Resim 8. Ovaören Geç Demir Çağı Hayvan Figürlü Seramik Örneği

Şekil 4. Ovaören Geç Demir Çağı Akamenid Çanakları

Yukarıda da ifade edildiği gibi Geç Demir Çağı'nda kırsal bir yerleşim karakteri gösteren Ovaören'de açığa çıkarılan üç evreli mimari, bölgenin genelinden de bilinen, kent dokusuna sahip olmayan ve anıtsal öğelerden yoksun bir geleneği yansıtmaktadır. Bu dönemde, Orta Demir Çağı'ndaki (Geç Hitit Dönemi) şehir krallıkları/beylikleri temelli idari organizasyon yapısının bir yansıması olan savunmalı kent modellerinin ortadan kalktığı görülmektedir. Tabal Ülkesi bütünlüğü içerisinde, büyük krallar Tuwati ve Wasusarma dışında, bazen onlarla müttefik bazen de onlardan ayrı, yerel şehir krallarına ait savunmalı kentler içerisinde daha anıtsal mimari unsurlar görülmektedir. Dönemin sanat ürünleri üzerinde de görülebilen merkezi otoriteyi ve dönem modasını yansıtan mimari geleneklere de yansıyan üretimlerin Geç Demir Çağı'nda yok denecek kadar azaldığı görülür. Bu sebeple Ovaören'in de içinde bulunduğu Orta Anadolu Bölgesi yerleşimlerinin mimari geleneğinde, küçük farklılıklarla birlikte benzer yapıların ve inşa tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak bölgede, mimari geleneklerde basitliğin ve sadeliğin öne çıktığı ortak bir gelenek oluşmuştur (Özgüç, 1950). Ancak Pers kültürel öğeleri ile öne çıkan Oluz Höyük'ün gerek buluntuları gerekse inanç sistemi çevresinde şekillenen mimarisi ile bölge genelindeki yerleşmelerden farklı bir nitelik gösterdiği de hatırlanmalıdır (Dönmez, 2015a; Dönmez, 2017; Dönmez, 2015b). Oluz Höyük haricinde bölgenin genelinde özellikle Orta ve Geç Demir Çağı mimarisi için daha geçerli olan bu durum ışığında, mevcut merkezlerle birlikte Ovaören'de de en sık karşılaşılan duvar tipi olarak taş temel üzeri kerpiç duvarlar öne çıkmaktadır. Ovaören Geç Demir Çağı duvarlarında genellikle 50-80 cm. genişliğinde sığ temel üzerinde, yine aynı genişlikte bir taş döşek/subasmanı yer almakta ve bazı örneklerde bu bölümün kerpiç toprağı ile sıvandığı anlaşılmaktadır **(Res. 9a)**. Yerleşmede tespit edilen az sayıda iyi korunan örnek, kerpiç üst bedenin duvar döşeği üzerine ahşap hatıllar olmadan yerleştirildiğini göstermekle beraber, söz konusu taş döşeğin üst kısmında küçük taşlar kullanılmış ve bu bölüm zaman zaman ince bir çamur tabakası ile sıvanmıştır (Res. 9b).

Resim 9. Ovaören Geç Demir Çağı Tabakası Duvar Örnekleri

Orta Anadolu Demir Çağı merkezlerinde mimari unsurlar arasındaki dolgunun az olması sebebi ile yapıların, birbirini tahrip ederek veya bir önceki evrenin duvarlarını kullanarak inşa edilmiş olduklarına ve birbirleri ile kesiştiklerine sıklıkla karşılaşılmaktadır (Omura, 1995). Ovaören'de Orta ve Geç Demir Çağı yapı katlarında açığa çıkarılan duvarların da, ana kısımlar sabit tutularak çeşitli yenilemeler ile uzun soluklu kullanımı, yapı katları arasındaki aralığın fazla olmadığını göstermektedir. Özellikle Geç Demir Çağı tabakasında sıkça karşılaşılan bu gelenek, eski duvar temellerinin veya mevcut duvarların bir takım düzensiz eklemeler ve tadilatlar ile tekrar kullanılmasında da görülmektedir (Şenyurt ve diğerleri, 2020). Bu geleneğin bir sonucu olarak, yerleşimde özellikle taş temel üzeri kerpiç duvarlar dışında, bazı duvarların tamamen taş veya büyük bir bölümü taş cepheye sahip yapıda olduğu düşünülmektedir. Nitekim Geç Demir Çağı yapılarının bir bölümünde, mekân içlerinde yoğun taş dökütüsüne rastlanması da böyle bir yargıya varılmasında etken olmuştur.

Geç Demir Çağı YH 3 Yapı Katı

İnşa teknikleri ve kullanılan malzemelerin kendinden önceki Orta Demir Çağı ile benzer özellikleri barındırdığı Geç Demir Çağı'nın erken evresi (YH 3), IZ-177 ve JF-185 plankarelerinde, farklı boyutlardaki tandırlar ve çukurların yer aldığı avlu niteliğindeki alanlar, JA-175/176/177 açmalarında ise konut, işlik ve depo yapıları ile temsil edilmektedir (Şenyurt ve diğerleri, 2014; Şenyurt ve diğerleri, 2020). Bu evre yapıları, plan ve oryantasyon

özelinde, Orta Demir Çağı mimari geleneğini takip ederek, güneybatı-kuzeydoğu uzantılı ve bağımsız olarak tasarlanmıştır. Yerleşmenin özellikle doğusunda yer alan B alanında, toprak tabanlı açık bir avlunun kuzeyinde ve güneyinde açığa çıkarılan iki yapı, dönemin erken evresi için öne çıkmaktadır. Söz konusu yapılardan avlunun kuzeyinde tespit edilen M 3 yapısı, dikdörtgen planı ve kısmen toprağa gömülü inşa tekniği ile aynı plankarede, Orta Demir Çağı'nın son mimari evresinde (YH 4) kullanılan yapı ile benzerlikler taşımasının yanı sıra, boyutları itibari ile de (24 m²) aynı dönem mekânları ile benzerlik göstermektedir. Dönemin başlarında (YH 3) 5,30x4,50 metrelik boyutlarındaki yapıya ulaşım kuzeyde yer alan 75 cm. genişliğinde bir giriş ile sağlanmıştır. Söz konusu evrede, mekân içinde, güney duvara yakın bir konumda taştan bir seki ve bir ocak, yer almaktadır (Şenyurt & Akçay, 2018b). Bu alanda bulunan ocağın, taş seki önünde yer alması nedeni ile bunların, üzerine kap kacak konulan bir fonksiyona sahip olduğu öngörülmektedir. Benzerleri aynı döneme ait Gordion (Voigt, 2016; Voigt ve Young, 1999; Sams ve Voigt, 1997; Dusinberre, 2019), Boğazköy (Genz, 2007), Kırşehir/Yassıhöyük (Omura, 2012), Büklükale (Matsumura, 2020) ve Alacahöyük (Koşay ve Akok, 1966) gibi yerleşmelerde de bulunan M 3 mekânında, duvar cephelerinin bir metreye ulaştığı ve duvar iç yüzlerinin dış kısımlara göre daha nizami yapıldığı görülmüştür. Ayrıca M 3 mekânının kuzeyi ile güneyi arasındaki 50 cm.'lik seviye farkı nedeni ile yapının topografik şartlara uygun bir biçimde inşa edildiği anlaşılmaktadır (Res. 10).

Resim 10. YH 3 Yapı Katı M3 Mekanı

Konut işlevi ile öne çıkan M 3 mekânı dışında, dönemin erken evresine (YH 3) ait bir başka yapı, toprak tabanlı avlunun güneyinde, JA-176/177 plankarelerinde tespit edilmiştir. Doğu ve güneyde, taş temelli kerpiç bir duvar ile sınırlandırılan bu alan, kapalı yapısından ziyade, duvarlar ile çevrelenmiş bir açık alan niteliğindedir. Yapının duvarlarına yaklaşık 1,90 m. uzaklıkta bulunan kerpiçten yapılmış platform ile hemen bu platformun üzerine yerleştirilmiş dikdörtgen formlu taş ve çevresinde ele geçen yoğun miktarda cüruflar, alanın fonksiyonuna ışık tutmaktadır. Söz konusu bu alanın kuzeyinin açık bırakılması, madencilik faaliyeti ile ilişkilendirilen kesimin dönemin erken evresinde (YH 3) kuzeyde, sıkıştırılmış toprak tabanlı bir avluya açıldığına işaret etmektedir (Şenyurt ve diğerleri, 2020). İşliğin yakınında bulunan ve Orta Demir Çağı'nın sonlarına doğru (YH4) inşa edilen 10 m²'lik kare formlu silonun da dönemin başlarında (YH 3) kullanıldığı, duvarlarında tespit edilen çeşitli tadilat ve yenileme evresi ile doğrulanmıştır. Bu yapılar dışında dönemin erken evresi, daha çok işlik yapılarının çevresinde yoğunlaşan irili ufaklı pek çok çukur ile temsil edilmektedir.

Dönemin erken evresine tarihlenen işlik alanının çevresinde, IZ-177 plankaresinde tespit edilen ve boyutları 80 cm ile 1 m. arasında değişiklik gösteren çukurlar, erken yapı katının diğer unsurlarıdır. Söz konusu sektörün farklı noktalarında açığa çıkarılan benzer ölçülerdeki çukurların varlığı, Geç Demir Çağı'nın başlarında mimarinin geniş alanlara yayılmasına rağmen seyrek bir düzene sahip olduğuna işaret etmektedir. IZ-177 plankaresindeki çukurlar, dönemin sonlarında (YH 2b) gerçekleştirilen imar faaliyetleri kapsamında, içleri küçük boyutlu taşlar ile doldurularak kapatılmış ve kullanımları sona erdirilmiştir. Benzer bir şekilde alanın güneydoğusunda yer alan JF-185 açmasındaki çukurların da, üzerlerine inşa edilen taştan yapılmış avlu tabanları ile kapatıldığı anlaşılmaktadır (Res. 11).

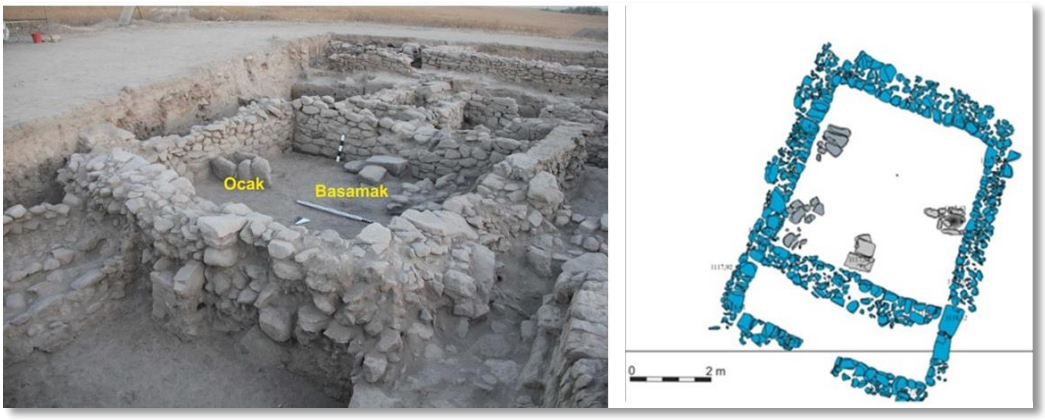
Resim 11. YH 3 Yapı Katı Çukurları

Geç Demir Çağı YH 2b Yapı Katı

Ovaören'de, Orta Demir Çağı'ndan itibaren görülen ve Geç Demir Çağı'nın erken evresinde (YH 3) devam ettirilen bağımsız plan anlayışında, YH 2b yapı katında önemli bir değişikliğe gidilmiş ve bu evre mekânları aynı oryantasyona sahip olmakla beraber, genellikle bitişik bir şekilde inşa edilmeye başlanmıştır. Ancak yerleşmedeki birkaç örnekten, eski geleneğin tamamen terk edilmediği ve bağımsız plan anlayışı ile inşa edilen tek odalı birkaç yapının, yenileme evreleri ile birlikte bu yapı katında da kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bir önceki yapı katının (YH 3) aksine, avlu niteliğindeki taş döşeli açık alanlar ile taş tabanlı mekânlara sıkça rastlanan YH 2b yapı katının en önemli özelliği, genellikle ortak duvarların kullanıldığı, eklemeli ve bitişik anlayışı benimseyen mimari gelenektir. Geç Demir Çağı'nın bu evresinde Ovaören'de nüfusun yoğunlaştığını da gösteren söz konusu durum, mevcut yapı katında, mimarinin belirli bir organizasyon kapsamında, önceden tasarlandığını da ortaya koymaktadır (Aklan, 2022).

Bu kapsamda, Geç Demir Çağı'nın başına ait YH 3 yapı katında, toprak tabanlı avlunun kuzeyinde yer alan tek odalı M 3 yapısı da bir takım değişiklikler ile kullanılmaya devam edilmiştir. Yapının kuzeyde bulunan girişi, bu dönemde (YH 2b) küçük bir duvar ile kapatılmış ve mekâna ulaşım için güneyde yeni bir giriş açılmıştır (Şenyurt ve Akçay, 2018b). Aynı süreç içerisinde M 3 yapısının içinde, doğu-batı hattında yeni bir duvar ile mekân bölünmüş ve bunun sonucunda M 3 yapısı, 4,50 x 4,30 m. ölçülerinde bir ana mekân ve 4,50 x 1,20 m. boyutlarında küçük bir ön mekânı barındıran, megaron benzeri bir yapıya dönüştürülmüştür. Tabanları sıkıştırılmış toprak yapılı odalar arasındaki geçiş, ana mekânın güneyinde açığa çıkarılan taştan basamak ile sağlanmış olup, kapalı bir sundurma niteliğindeki ön mekânda yer alması gereken basamakların ise bu alanda, geç evrede gerçekleştirilen faaliyetler sırasında tahrip olduğu anlaşılmıştır. Yapının ön mekânında yer alan ve güneydeki taş tabanlı avluya açılan 90 cm. genişliğindeki girişin ise iyi korunduğu tespit edilmiştir. M 3 yapısında, bu yapı katında (YH 2b) gerçekleştirilen tadilat sırasında, erken evreye (YH 3) ait taş seki ve ocağın da kullanım dışı bırakıldığı görülmüş (Şenyurt ve Akçay, 2018) ve yenilenen mekânın doğu duvarı önünde, 70 x 40 cm. boyutlarında ikinci bir ocak yapılmıştır (Res. 12).

Ovaören'de açığa çıkarılan söz konusu yapının, plan ve mekân içerisinde bulunan unsurlar bakımından benzer bir örneğine Boğazköy/Hattuşa'da (Schachner, 2012) rastlanmaktadır. Söz konusu yapıda da mekânlar arasındaki geçişin taştan basamaklar ile sağlanması, dikkat çekici bir ortak özellik olarak karşımıza çıkmaktadır (Neve, 1975). Boğazköy örneği dışında, Gordion'un YHSS 4 tabakasında açığa çıkarılan örnek de, Ovaören yapısı ile karşılaştırılabilir (Voigt ve Young, 1999). İçlerinde yer alan ocaklardan dolayı konut vb. işleve sahip olarak nitelendirilebilecek sundurmalı veya ön odalı söz konusu yapıların, topografyaya uyumlu bir biçimde kısmen gömülü inşa edilmeleri, bu teknikle sadece tek bir mekândan oluşan yapıların inşa edilmediğine de işaret etmektedir.

Resim 12. Ovaören YH 2b Yapı Katı M 3 Yapısı

M 3 yapısı özelinde gerçekleştirilen bu köklü değişim, YH 2b yapı katında M 3 mekânının güney kesiminin de, taş tabanlı bir avluya dönüştürülmesini de içeren çağdaş bir imar projesinin parçasıdır. Daha önce de belirtildiği üzere, sıkıştırılmış toprak tabanlı avlu niteliğindeki alanların, taş tabanlı avlu ve dar sokaklar ile değiştirildiği bu yeni anlayış, yerleşmede şimdiye kadar en net biçimde A ve B kazı alanlarında tespit edilebilmiştir.

Yukarıda ifade edilen çeşitli tadilat ve yenilemeler kapsamında, dönemin erken evresine tarihlenen metal işliğinin de işlevi sona ermiş ve işliği kısmen çevreleyen taş temelli kerpiç duvarlar, bu alanda inşa edilen (YH 2b) yeni bir yapıda temel vazifesi görmüş ve söz konusu duvarların üzerine yaklaşık bir metre genişliğinde yeni bir duvar inşa edilmiştir (Şenyurt ve Akçay, 2018).

YH 2b yapı katında eski yapının duvarları üzerinde yükselen ve M 1 olarak adlandırılan mekân, 24 m² boyutundadır. Yapının sıkıştırılmış toprak tabanına kısmen oturtulmuş bir şekilde, doğu duvarına bitişik durumda tespit edilen iki depolama kabı, mekânın erzak saklama ve depolama fonksiyonuna işaret etmektedir. Gövde ve alt kısımları korunan pithosların, yüzeye yakın konumları nedeni ile üst bölümlerinin kırıldığı ve içe çöktüğü görülmüştür (Şenyurt ve diğerleri, 2020). M 1 mekânında bir geçiş veya kapı aralığına işaret edecek herhangi bir unsur bulunmaması nedeni ile söz konusu zemin seviyesinin, yapının bodrum katına ait olduğu rahatlıkla söylenebilir. M 1 yapısının tüm duvarlarının çift sıra olması ve duvar genişliğinin bir metreyi bulması, 24 m² boyutlarındaki bu yapıda ahşabın kullanıldığı taşıyıcı desteklere gereksinim duyulmadan, bir üst katın varlığına dair ihtimalleri de güçlendirmektedir. Nitekim aynı süreç içerisinde güneyde, M 1 yapısı ile ortak duvarı kullanan ve yapının güneyine inşa edilen bir diğer mekân da, bodrum katlarının varlığı için güçlü bir kanıt oluşturmaktadır.

M 1 yapısının güneyinde, IZ-177 plankaresinde yer alan M 2 yapısı da, kapladığı 23m²'lik alan itibari ile kuzeyindeki yapı ile yakın ölçülere sahiptir. Duvarları çift sıra moloz taşlardan oluşan söz konusu mekânda diğer yapıdan farklı olarak iç yüzlerin çamur ile sıvandığı anlaşılmaktadır. Toprak tabanında yenileme evreleri bulunan M 2 yapısı içerisinde, M 1 yapısı ile benzer şekilde herhangi bir yapı içi unsur bulunmamasına rağmen, yapının kuzeydoğusunda zeminden 30 ila 70 cm. yükseklikte bulunan dikdörtgen formlu iki taş basamak ile yapıya ulaşım sağlanmaktadır (Şenyurt ve diğerleri, 2020). M 2 yapısına dair bu önemli özellik herhangi bir kapı açıklığı bulunmayan M 1 mekânının da benzer bir anlayışla inşa edildiğini ve söz konusu yapıya da ulaşımın taş basamaklar ile sağlandığını açıklamaktadır.

YH 2b yapı katında, B alanının odak noktasını oluşturan ve ortak duvarı kullanan M 1 ve M 2 yapılarının doğusunda bulunan avlu/sokak niteliğindeki yaklaşık 4 m. genişliğindeki alanda, yoğun olarak ele geçen küçükbaş hayvanlara ait kalıntılar, bu kesimde hayvanların da barındırıldığına işaret etmektedir (Şenyurt ve diğerleri, 2020). Ovaören Geç Demir Çağı yerleşimcilerinin geçim ekonomilerinin çeşitliliğini de gösteren bu durum, açık alanlar ve dar geçitler ile sınırlı olmayıp, bu kesimde küçükbaş hayvanların bulunduğu, taş döşeli tabanlara sahip daha küçük boyutlu mekânların da varlığını göstermektedir **(Res. 13)**. IZ-176 açmasında, M 1 mekânının batısına eklenen 3,30x3 m. ölçülerindeki küçük mekân, bu tip yapıların başında gelmektedir. Orta boy taşlar kullanılarak yapılan taş tabanlı yapının doğusunda M 1 yapısı yer alırken, batıda, bu kesimde sıklıkla görülen geçit/sokak niteliğinde bir koridor yer almaktadır. Yapı içerisinde in situ durumda bulunan 40 cm. çap ölçüsüne sahip iki taş kabın dışında, kuzeyde bulunan ve hayvan girişine uygun olarak yapılmış bir metre genişliğindeki açıklığın

karşısında yer alan dolaylı giriş ve taş tekne, bu mekânın küçükbaş hayvanların bulundurulduğu bir bölüm olduğunu kanıtlar niteliktedir. Nitekim söz konusu kesimde gerçekleştirilen çalışmalarda da küçükbaş hayvan kemiklerinin sayısında hatırı sayılır bir derecede artış gözlenmiştir.

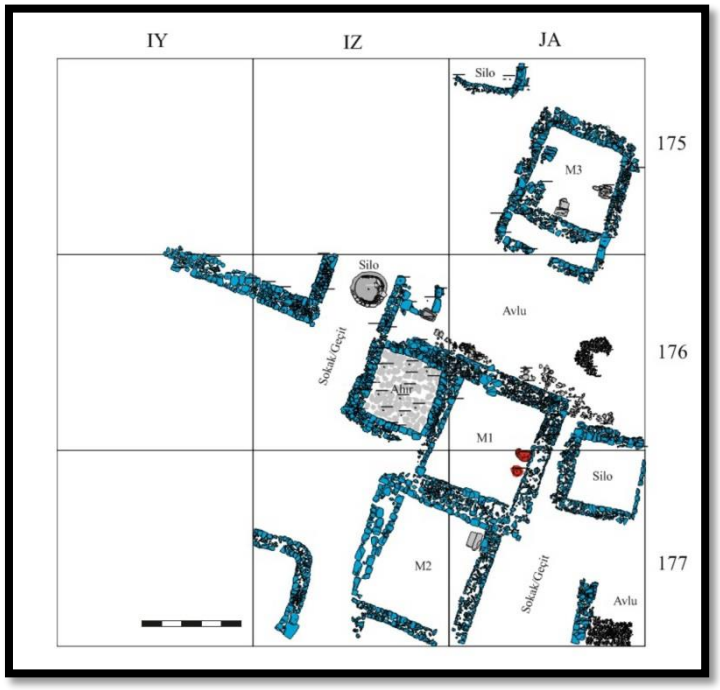

Resim 13. YH 2b Yapı Katı Taş Döşeli Yapı

Ovaören'de küçükbaş hayvancılık faaliyetlerine işaret eden söz konusu alanın kuzeyinden başlayarak doğuya doğru devam bir hat boyunca uzanan taş tabanlı avlunun, önceden ifade edildiği gibi YH 2b yapı katında planlandığı anlaşılan imar faaliyetlerinin odak noktasını oluşturduğu anlaşılmaktadır. YH 2b evresine ait M 1 ve M 3 yapıları arasındaki yaklaşık 9,30 m. uzunlukta ve 4 m genişliğindeki taş tabanda, yer yer görülen değişim ve farklılıklar, alanın tabanının belirli aralıklarla tadilat geçirdiğini göstermektedir. Çevresinde çeşitli işlevde mekânlar bulunan avlunun, doğuda bulunan siloyu geçtikten sonra güney kesime ulaşıp ulaşmadığı kesin olarak bilinmemesine rağmen, taş döşeli alanların M 2 yapısının çevresinde de açığa çıkarılması, bu sektörün ana unsurunu oluşturan avlunun güney kesime kadar devam etmiş olduğuna işaret etmektedir. Bu kapsamda M 1 ve M 2 yapılarının kuzey kesimde bir avlu ile sınırlandırıldığı, söz konusu mekânların doğu ve batısındaki dar geçitlerin ise bu kesimin odak noktasını oluşturan geniş avluya ulaştığı anlaşılmaktadır (Şek. 5).

Konut, işlik ve hayvanların barındığı alanlar dışında, avlu ve geçitlerde yer alan farklı formda silolara da, yerleşimde sıklıkla rastlanmaktadır. B Alanı'nda, taş döşeli avluya açılan geçidin köşesinde, 1,5 metre çapında ve bir metre derinliğinde, küçük taşlar kullanılarak örülmüş silonun yanı sıra, doğuda yer alan kare formlu silo ve kuzeyde bir bölümü açığa çıkarılan silo, aynı yapı katında depolama unsurlarının çeşitliliğini göstermektedir. İçlerinde ele geçen az sayıda karbonlaşmış buğday taneleri ile birlikte, söz konusu yapıların kireç sıvalı tabanlara sahip olması da yapıların silo işlevini güçlendiren etkenler arasındadır. Ankara/Karaoğlan yerleşiminde Frig (Arık, 1939), Alacahöyük'te ise Geç Frig siloları (Çınaroğlu ve Çelik, 2012; Çınaroğlu ve Çelik, 2010) olarak adlandırılan söz konusu depolama alanlarının yanı sıra, Kaman-Kalehöyük (Omura, 2001), Kırşehir/Yassıhöyük (Omura, 2016) ve Kültepe (Özgüç, 1971) Demir Çağı tabakalarında açığa çıkarılan siloların Ovaören örnekleri ile yakın benzerlikler taşıdığı görülmektedir.

Yerleşmede döneme ait mimarinin yoğunlaştığı bir diğer kısmı höyüğün batısındaki A Alanı oluşturmaktadır. Yaklaşık 600 m²'lik söz konusu alanda, doğudaki B Alanı'na benzer şekilde bir mimari gelenek benimsenmesine rağmen, bu kesimdeki yapıların işlev olarak B Alanı'ndaki yapılardan farklılaştığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda A Alanı'nda da, doğu-batı uzantılı taş döşeli alanlar ve bunların çevresinde inşa edilmiş yapılar bulunmaktadır fakat söz konusu mekânların genellikle, içlerinde veya çevresinde ocaklar/tandırlar yer alan mutfak niteliğine sahip mekânlar olduğu görülmüştür.

Şekil 5. Ovaören B Alanı YH 2b Yapı Katı

Pişirme işlemlerinin yanı sıra depolama mekânı olarak da kullanılan yapılardan iyi korunmuş iki örnek, IJ-174/175 ve IK 174/IL-174 plankarelerinde açığa çıkarılmıştır. Söz konusu plankarelerdeki dikdörtgen planlı yapılardan doğudakinin, içerisinde tespit edilen yapı içi unsurları özelinde, batıdakine nazaran daha iyi korunduğu anlaşılmaktadır. Duvar genişliği 60 cm. olan 7x5 m. boyutlarındaki mekânın duvarlarında herhangi bir destekleyici sistem kullanılmamış ve duvar üstlerinin çamur sıva ile düzleştirildiği görülmüştür. B alanındaki yapılardan da bilinen bu işlemin yanı sıra 70 cm. yüksekliğinde korunan duvarlarda da birleştirici malzeme olarak çamur harç kullanılmıştır. Aynı yapı, kendi dönemi içerisinde (YH 2b) doğu-batı uzantılı bir duvar ile ikiye ayrılmış ve bu yenileme sonucunda güneyde 5x5 m. ölçülere sahip, ana oda olarak nitelendirilebilecek bir bölüm oluşturulmuştur. Mekân içerisinde depolamaya yönelik bir alanın yanı sıra, iki adet bazalttan tekne ve dikine yerleştirilen taş sırasından oluşturulmuş bir başka depolama alanı yer almaktadır. Güneyde bulunan taş teknelerden birinin içerisinde ise çift kulplu bir çömlek in-situ olarak ele geçmiştir. 5x5 m. boyutlarındaki ana odanın kuzeyinde, ulaşımı dar bir kapı aralığı ile sağlanan arka oda yer almaktadır. 2x5 m. boyutlarındaki bu dar alanda tespit edilen yoğun miktarda depolama kaplarına ait parçalar, yapının arka bölümünün depolama ve saklama amaçlı kullanıldığına ışık tutmaktadır (Res. 14). Bu mekânın doğusunda, duvar dibinde, levha şeklindeki taşların dik yerleştirilmesi ile yapılan kül dökme alanının ise, Ovaören Geç Demir Çağı mimarisinde sıklıkla tercih edildiği bilinmektedir.

Resim 14. Ovaören A Alanı Mutfak Yapısı

Alanın niteliğine dair diğer veriler, söz konusu mekânın doğu ve güneyinde ele geçmiştir. Bu yapılar arasında güneydeki IK-175 plankaresinde yer alan ve batısındaki yapı gibi taş döşeli avluya bakan mekân, doğu-batı hattında 2 m. uzunluğa sahip olmakla birlikte, yapının güney bölümünün henüz kazılmayan IK-176 açmasında yer alması nedeni ile tam boyutları bilinmemektedir. Yapının içinde yer alan tandır ve depolama kapları dışında, mekânın önündeki taş döşeli alanda bulunan iki tandır, açık alanlarda da pişirme işlevinin ortaklaşa gerçekleştirildiğini göstermektedir (Res. 15).

Resim 15. A Alanı Taş Döşeli Avlu ve Tandırlar

Söz konusu mekânın batısında, kuzeydeki avluya açılan bir işlik alanı daha bulunmaktadır. Güney kesimi şu an için çalışılmayan IJ-176 açması sınırlarında bulunan yapının içerisinde yer alan ve 60 ila 80 cm. arasında değişen çap ölçüsüne sahip tandırlar, mekânın işlevine işaret eden unsurların başında gelmektedir. Söz konusu yapıda da, kuzeyindekine benzer bir şekilde, Geç Demir Çağı'nın sonlarında (YH 2a) mevcut planda değişikliğe gidilmiş ve avluya açılan kesim yaklaşık 65 cm. genişliğe sahip bir duvar ile kapatılmıştır. YH 2a yapı katındaki yenilikler bununla sınırlı kalmamış ve mekânın kuzeybatısında bulunan tandırın üzerine yarım apsidal formlu, taş örgülü bir platform yerleştirilmiştir. Bu platformun üstünde bulunan ocak kalıntısından, mekânın geçirdiği yapısal değişikliklere rağmen işlevinin aynı kaldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca ocağın güneyinde olasılıkla bir tezgâh veya dövme taşı olarak kullanıldığı düşünülen 75 cm. yüksekliğinde bazalt bir blok in-situ pozisyonda ele geçmiştir. (Res. 16).

Resim 16. A Alanı 2 Evreli Mutfak Yapısı

Ovaören'de YH 2b yapı katında gerçekleştirilen nispeten planlı yerleşim anlayışı, dönemin sonlarına doğru değişmiş, mevcut yapıların bir bölümü kullanım dışı bırakılmış, bazıları ise küçük ve düzensiz bir takım yenileme ve eklentiler ile kullanılmaya devam edilmiştir.

Geç Demir Çağı YH 2a Yapı Katı

Ovaören'de dönemin sonlarında, mevcut yapılarda görülen gelişigüzel eklemeler veya tek mekândan oluşan yapıların ince duvarlar ile küçük birimlere ayrılmasının yanı sıra, sokak veya koridor niteliğindeki açıklıkların

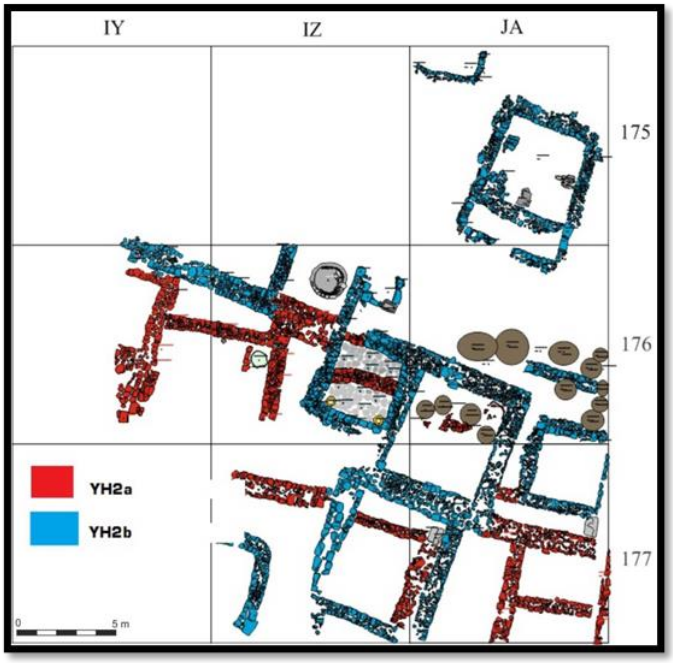
kapatılması ve bunun sonucunda oluşan işlevsiz alanlar, yerleşmedeki düzensiz nüfus artışı ile ilişkilendirilmektedir. Özellikle IZ-176 ve IZ-177 plankarelerinde tespit edilen YH 2a yapı katına ait mekânların, eski yapılara göre farklı oryantasyona sahip olması da, dönemin sonlarındaki değişime ışık tutmaktadır. B alanındaki kare planlı silo yapısının, çöplerin atıldığı bir alan olarak kullanılmaya başlandığı Geç Demir Çağı'nın son yapı katında (YH 2a), hayvanların bulunduğu mekânın da basitçe yapılmış 3 m. uzunluğunda bir duvar ile iki küçük alana ayrıldığı görülmüştür. Bu dönemde, bodrum katı açığa çıkarılan M 2 mekânının da kullanımı sona ermiş ve yapıya ulaşımı sağlayan basamaklar, doğu-batı uzantılı, dar bir duvar inşa edilerek kapatılmıştır (Şenyurt ve diğerleri, 2020) (Res. 17).

Resim 17. Ovaören YH 2a Yapı Katı M 2 Yapısı

M 2 yapısında bulunan basamakların kullanım dışı bırakılmasının yanı sıra, güney kesimde inşa edilen 4 m. uzunluğunda ve 70 cm. genişliğinde bir duvar ile bu alanda 4x3,20 m. ölçülerinde yeni ve daha küçük bir mekân oluşturulmuştur. Tüm bu yeniliklere ek olarak, ahır olarak kullanıldığı düşünülen yapının batısındaki koridor da kapatılmış ve sokak niteliğindeki bu bölümün batısında, farklı oryantasyona sahip yeni bir mekân inşa edilmiştir. Geç Demir Çağı'nın son evresinde yapılarda görülen plansız ve gelişigüzel değişimin bir diğer örneğine, JA-177 plankaresinde rastlanmaktadır. Söz konusu son yapı katında M 1 ve M 2 yapılarının ortak olarak kullandığı duvara, doğuda 6 m. uzunluğunda ve 1 m. genişliğinde bir ekleme yapılmış ve böylece mevcut duvar hattı uzatılmıştır. Bu duvara dikey olarak bitiştirilen kuzey-güney hattında iki duvar ile bu kesimde 4,50x4 m. ölçülerinde yeni bir mekân oluşturulmuş ve yapının aynı dönem içerisinde birtakım yenilemeler sonucu iki bölüme ayrıldığı anlaşılmıştır (Şenyurt ve diğerleri, 2020). Bu süreç içerisinde kuzeyde yer alan taş döşeli avlu da, bu kesimdeki çukurlar sebebi ile tahrip olmuştur. B alanındaki merkez noktayı oluşturan M 1 ve M 2 yapılarının çevresinde yer alan ve taş döşeli avluya açılan sokak niteliğindeki geçitlerin, dönemin sonlarında düzensiz duvarlar ile kapatılması ve avluda yer alan çukurlar, çevresi işlik ve konutlar ile çevrili taş döşeli avlunun YH 2a evresinde kullanım dışı bırakıldığını kanıtlamaktadır (Şek. 6).

Yerleşimin batısında yer alan A alanında da, doğu-batı uzantılı bir avlu çevresinde sıralanan depolama ve mutfak mekânlarının yanı sıra içinde tandırların yer aldığı mekânlar ve ilgili alanlar, dönemin sonlarında (YH 2a) B alanındakine benzer bir biçimde değişime uğramış ve buradaki taş döşeli avlu da, kuzey-güney uzantılı eğreti duvarlar ile kapatılmış ve kullanımları sona ermiştir.

Şekil 6. YH 2a Yapı Katı Mimarisi

SONUÇ

Orta Anadolu Bölgesi'ndeki yerleşmelerde tespit edilen Geç Demir Çağı tabakalarının, hem üzerlerindeki Hellenistik ve Roma dönemi tahribatından hem de yüzeye yakın olmaları sebebi ile makineli tarımdan yoğun bir biçimde etkilendikleri bilinmektedir. Bunun yanı sıra bölgede erken dönemlerden itibaren gerçekleştirilen çalışmalarda, daha çok M.Ö. III. ve özellikle M.Ö. II. binyıl tabakaları üzerine odaklanılması, Demir Çağı tabakalarının zaman zaman göz ardı edilmesine neden olmuştur. Bölgede Gordion, Boğazköy, Kaman-Kalehöyük gibi Demir Çağı'nın güçlü bir şekilde temsil edildiği merkezlerin yanı sıra, son 20 yıl içinde bu merkezlere Oluz Höyük, Çadır Höyük, Kırşehir/Yassıhöyük, Büklükale, Kınık Höyük ve Uşaklı Höyük gibi yerleşimlerin eklenmesi, Orta Anadolu Demir Çağı kültürünün daha iyi anlaşılmasına önemli katkılar sunmaktadır. Kızılırmak Nehri'nin yaklaşık 25 km. güneyinde, Kapadokya bölümünde yer alan Ovaören de, bölgenin Demir Çağı kültürünün anlaşılmasına ve gelişmesine katkı sunan yerleşimlerin başında gelmektedir. Bu kapsamda, höyükte 2007 yılından itibaren gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde Erken ve Orta Demir Çağı'nın yanı sıra bu makalenin konusunu oluşturan Geç Demir Çağı tabakaları da geniş alanlarda, alt evreleri ile tespit edilmiştir. Seramik ve küçük buluntular ile birlikte, kazılan her sektörde açığa çıkarılan basit nitelikteki yapılar, yerleşimin bu dönemdeki kırsal karakterine ışık tutan unsurların başında yer almaktadır.

Ovaören'de Geç Demir Çağı'nın başlarına tarihlenen YH 3 yapı katında açığa çıkarılan mimarinin, bir önceki dönem geleneklerinden farklı olmadığı ve alan kullanımı ile yapı planı özelinde benzer bir anlayışı takip ettiği anlaşılmaktadır. Söz konusu yapı katında geniş alanlarda, bağımsız plan özelliği ile öne çıkan tek odalı yapılar, gerek Ovaören gerekse bölgenin Orta Demir Çağı mimari geleneğinden bilinen örneklerdir. Bir köy veya kasaba olarak nitelendirilebilecek yerleşim, asıl değişimi YH 2b yapı katında yaşamıştır. Bu evrede yönleri aynı kalmakla birlikte, yapıların taş döşeli avlular ve avlulara açılan dar geçitler/sokaklar çevresinde konumlandıkları görülmektedir. Bağımsız yapıların sayıca az olduğu YH 2b yapı katında, mekânların ayrı girişlere sahip, bitişik bir düzende inşa edildiği görülür. Buna rağmen tek odalı yapıların kullanımı tamamen sona ermemiş ve bu gelenek, silo ve işlik gibi birkaç yapıda uygulanmaya devam etmiştir. Dönemin başlarında konut özelliği ile öne çıkan birkaç yapı ise söz konusu yapı katında çeşitli düzenlemeler ile bölgede Orta Demir Çağı'nın başlarından itibaren görülen sundurmalı veya ön odalı, megaron/megaron benzeri yapılara dönüştürülmüş ve yapı içi unsurları da ihtiyaca göre şekillenmiştir.

Ovaören'de yaklaşık 23-24 m²'lik boyutları ve geniş duvarlarının yanı sıra taş basamakları ile çağdaşlarından ayrılan mekânların, tek odalı ancak bitişik düzendeki yapıları ile de bağımsız örneklerden ayrıldığı görülmektedir. Tabanlarına basamaklar ile ulaşılan mekânların, boyutları ve güçlü duvarları ile üst katında yaşam alanları bulunan

bodrum katları olduğunu düşünmek akla yatkındır ancak söz konusu durumu netleştirecek daha çok veriye sahip olmak gerektiğini de belirtmek gerekir. Ovaören özelinde Geç Demir Çağı yapı katlarında tespit edilen mekânlarda, Orta Demir Çağı'nın aksine seki kullanımının azaldığı ancak ocakların sayısında bir artış olduğu anlaşılmıştır. Nitekim duvarların dış yüzlerine bitiştirilen ve yassı taşlardan oluşan ocak ve kül alanlarının dışında, özellikle A Alanı'nda, mekân içinde ve çevresinde yer alan avlularda bulunan ve kırsal yaşamın bir parçası olan tandırlar, söz konusu alanların pişirme/mutfak rolünü öne çıkarmaktadır. Bu bağlamda dönem özelinde yerleşmedeki B Alanı'nı daha çok işlik, konut ve hayvanların barındırıldığı bir bölge, A Alan'ını ise mutfak mekânlarının yer aldığı kesim olarak yorumlamak mümkündür. Bu alanlara ek olarak D Alanı'nda, boyutları ve konumları ile diğer yapılardan farklılık gösteren büyük boyutlu yapıların da, *in-situ* malzemeden yoksun olmalarına rağmen, kamusal özellik taşıdığı düşünülebilir.

Kırsal özellikler gösteren bir Geç Demir Çağı yerleşimi için organize ve planlı olarak nitelendirilebilecek bu süreç, YH 2a yapı katında değişime uğramış ve yerleşimdeki yapılar, düzensiz eklentiler ile bölünmüş veya kullanım dışı bırakılan yapıların yerine oryantasyonu farklı, özensiz yapılar inşa edilmiştir. Söz konusu süreçte, çevresinde konut, işlik ve mutfak mekânlarının yer aldığı taş döşeli avlular da kullanım dışı bırakılmış ve bu alanlarda, atık malzemenin ve molozların atıldığı farklı boyutlardaki çukurlar açılmıştır. Yerleşimde özellikle A ve B alanlarında tespit edilen bu değişim ile birlikte, YH 2a yapı katında açığa çıkarılan düzensiz mekânların neredeyse tümünün *in-situ* malzemeden yoksun olması, yerleşimin Geç Demir Çağı'nın sonlarında terk edilmiş olabileceği ihtimalini akla getirmektedir. Bölgede M.Ö. 4. yy.'ın başlarında başlayan ve M.Ö. 360 yılında Kapadokya Satraplığı'nın ikiye ayrılması ile sonuçlanan sürecin, Ovaören'de Geç Demir Çağı'nın sonlarında görülen değişimde etkili olup olmadığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, gerek Ovaören gerekse diğer Geç Demir Çağı merkezlerinde ilerleyen yıllarda gerçekleştirilecek çalışmalar ile söz konusu sürecin aydınlığa kavuşması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

Akçay, A. (2014). Tabal Ülkesi'nin tarihsel süreci üzerine bir değerlendirme. *Tarih İncelemeleri Dergisi, XXIX* (1), 37-58.

Akçay, A. (2015). Ovaören-Yassıhöyük'ten bir yarı ikonik idol. *Arkeoloji ve Sanat, (149),* 47-54.

Aklan, İ. (2022). *Ovaören demir çağı mimarisinin Orta Anadolu demir çağı mimari gelenekleri içindeki yeri ve önemi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi].

Arık, R. O. (1939). Anadolu'nun en garp eti istasyonu Karaoğlan Höyüğü. *Belleten, 9* (III), 27-42.

Çınaroğlu, A ve Çelik, D. (2010). 2008 yılı Alacahöyük kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı, 31* (3), 89-102.

Çınaroğlu, A ve Çelik, D. (2012). 2010 yılı Alacahöyük kazısı. *Kazı Sonuçları Toplantısı, 33* (3), 283-302.

Dönmez, Ş. (2015a). Oluz Höyük kazıları ışığında Kuzey-Orta Anadolu (Pontika Kappadokia) Akhaimenid varlığına güncel bir bakış, *TÜBA-AR, (18),* 71-107.

Dönmez, Ş. (2015b). Preliminary results on the Hellenistic and Iron Age phases at Oluz Höyük. E. Laflı ve S. Patacı (Ed.), *Recent Studies on the Archaeology of the Anatolia,* 255-272. Archaeopress.

Dönmez, Ş. (2017). *Amasya-Oluz Höyük Kuzey-Orta Anadolu'da bir Akhaimenid (Pers) yerleşmesi*. Amasya Valiliği.

Dusinberre, E. R. M. (2019). The collapse of empire at Gordion in the transition form the Achaemenid and Hellenistic world. *Anatolian Studies, (69),* 109-132. https://doi.org/10.1017/S0066154619000073

Emre, K. (1973). Sultanhanı Höyüğü'nde 1971-1972 yıllarında yapılan kazılar, *Anadolu, (15),* 87-118.

Genz, H. (2007). Late Iron Age occupation on the northwest slope at Boğazköy. A. Çilingiroğlu ve A. Sagona (Eds.), *Anatolian Iron Ages 6,* 135-152. Peeters.

Kaya, M. A. (2018). Anadolu'da Pers satraplıkları: Kuruluş, yönetim ve etnik yapı. *CEDRUS, (VI),* 159-179. https://doi.org/10.13113/CEDRUS.201807

Koşay, Hamit Zübeyir ve Akok, M. (1966). *Alacahöyük kazısı. 1940-1948'deki çalışmalara ve keşiflere ait ilk rapor*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Matsumura, K. (2020). Büklükale kazısı 2018. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, *41* (3), 35-48.

Neve, P. (1975). *Boğazköy V, Funde aus den Grabungen 1970 und 1971*. Gebr. Mann Verlag.

Omura, M. (2012). Yassıhöyük kazıları 2010. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, *33* (4), 271-286.

Omura, M. (2016). Yassıhöyük kazıları 2014. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, *37* (3), 303-314.

Omura, S. (1995). 1993 yılı Kaman Kalehöyük kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, *16* (1), 313-330.

Omura, S. (1998). 1996 yılı İç Anadolu'da yürütülen yüzey araştırmaları. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, *XV* (2), 41-50.

Omura, S. (2001). Preliminary report on the 15th excavation season at Kaman Kalehöyük 2000. *Anatolian Archaeological Studies, (X),* 1-35.

Özgüç, T. (1950). *Kültepe kazısı raporu 1948*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Özgüç, T. (1971). *Demir Devri'nde Kültepe ve civarı*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Özgüç, T. (1982). *Maşat Höyük II: Boğazköy'ün kuzeyinde bir Hitit merkezi*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Sams, G. K ve Voigt, M. (1997). Gordion 1995. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, *18* (1), 475-497.

Schachner, A. (2010). M.Ö. 16. yüzyıl: Hitit Anadolusu'nda bir dönüm noktası. *Uluslararası Hititoloji Kongresi, II* (V), 661-692.

Schachner, A. (2012). 2010 yılı Boğazköy-Hattuşa kazı ve restorasyon çalışmaları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, *33* (3), 461-484.

Şenyurt, S.Y. ve Akçay, A. (2018a). Topada yazıtına farklı bir bakış: Geç Hitit döneminde Orta Anadolu'da güç dengeleri. *TÜBA-AR, (22),* 95-117.

Şenyurt, S.Y. ve Akçay, A. (2018b). Ovaören 2015-2016 yılı kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, *39* (2), 571-586.

Şenyurt, S.Y. ve Akçay, A. (2022). Late Bronze Age painted pottery and its contextual relationship to the Hittite Levels at Ovaören. F. Manuelli ve D. Mielke (Eds.), *Late Bronze Age painted pottery traditions at the margins of the Hittite state* (pp. 99-112). Archaeopress.

Şenyurt, S. Y., Akçay, A., Aklan, İ., Cevher, M., Kara, S. (2020). Ovaören 2018 yılı kazı çalışmaları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, *41* (4), 487-504.

Şenyurt, S. Y., Akçay, A., Cevher, M., Aklan, İ., Kara, S. (2019). Ovaören 2017 yılı kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, *40* (1), 251-270.

Şenyurt, S. Y., Akçay, A., Kamış, Y. (2015). Ovaören 2013 yılı kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, *36* (2), 101-120.

Şenyurt, S. Y., Akçay, A., Kamış, Y. (2016). Ovaören 2014 yılı kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, *37* (2), 111-128.

Şenyurt, S. Y., Akçay, A., Kara, S. (2019). Alişar-4 seramik geleneği içerisinde Ovaören Demir Çağı geyik figürlü seramikleri. *Selevcia, (9),* 205-245.

Şenyurt, S. Y., Akçay, A., Aklan, A. (2023). Ovaören-Yassıhöyük kazıları ve Orta Anadolu Demir Çağı mimarisinde gelişim ve değişime kronolojik bir bakış. *Höyük, (11),* 41-63.

Şenyurt, S. Y., Kamış, Y., Akçay, A. (2014). Ovaören 2012 yılı kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, *35* (2), 62-80.

Şenyurt, S. Y., Kamış, Y., Akçay, A. (2015). Ovaören 2013 yılı kazıları. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, *36* (2), 101-120.

Şenyurt, S. Y. (1999). Nevşehir ili 1997 yılı yüzey araştırması. *Araştırma sonuçları Toplantısı, XVI* (1), 451-466.

Şenyurt, S. Y. (2010). Ovaören-Göstesin Geç Hitit/Luwi Hiyeroglif yazıtı. Ş. Dönmez (Ed.), *Veysel Donbaz'a Sunulan Yazılar. DUB.SAR. É.DUB.BA.A.* Ege Yayınları.

Voigt, M. ve Young, T. C. (1999). From phrygian capital to achaemenid entrepot: Middle and late phrygian Gordion. *Iranica Antiqua, (XXXIV),* 191-241.

Voigt, M. (2012). The unfinished project of the Gordion early phrygian destruction level. C. Brian Rose (Ed.), *The Archaeology of Phrygian Gordion, Royal City of Midas*. University of Pennsylvania Press.

Voigt, M. (2016). İçkale ve şehir olarak Gordion. S. Redford & N. Ergin (Eds.), *Türkiye'de Şehirler ve İçkaleler*. Koç Üniversitesi Yayınları.

Yakar, J. (1993). Anatolian civilization following the disintegration of the Hittite Empire: An archaeological appraisal. *Tel Aviv, 20* (1), 3-28.

Yazar Katkı Oranı
Araştırmada yazarlar eşit oranda katkı sağlamıştır.